

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Fortsettelse af historiske Efterretninger

om

Narhuus Cathedralsskole

i

Tidsrummet fra 1805 til 1836,

eller

fra Skolens sidste Reform til nærværende Tid.

Udgiven som Indbydelseskrift til den offentlige
Examen i September 1837

af

S. S. Blache,
Conrector ved Skolen.

Trykt i Narhuus Stiftsbogtrykkerie.

 Paa nærværende Blade slutte Sidetallene sig til dem paa de ifjor udgivne, hvilket bemærkes til Efterretning for dem, som maatte ønske, at lade begge Dele sammenhefte under Titelbladet fra ifjor, hvorved da det nærværende bortfalder.

11. Om Skolens Bibliothek.

Arhuus Skole har for Aaret 1775 neppe havt nogen egentlig Bogsamling. Kun nogle faa Bøger synes at være anskaffede til Disciplenes Brug, blandt hvilke Tauber i Skolens Historie, efter en Fortegnelse over Skolens Inventarier fra 1681, nævner Scapulæ og Calepini Lexica, som med Jernkæder vare fastgjorte til Cathedret, og som, efter Sagnet, foruden deres egentlige Bestemmelse skulle have været anvendte som et ikke mindre ubequemt end farligt Strafferedskab.

Ved Forordningen af 11te Mai 1775 blev det befaleet, at enhver Skole efter Evne og Leilighed aarliggen skulde anvende en liden Sum til Bøgers Anskaffelse. Som særegne Indtægtsskilder anvistes desuden de 10 Rd., som for enhver Privatist skulde erlægges til nærmeste Skole, hvilke forhen, efter Forordning af 21de Mai 1742, vare blevne deelte i to lige store Dele, hvoraf den ene tilfaldt Rector, den anden efter et vist Forhold deledes mellem de øvrige Lærere. Fremdeles allehaande Boder, som erlagdes af Lærere, Disciple og Andre for visse bestemte Overtrædelser *).

Som det af daværende Rector, Th. Krarup aflagte Regnskab udviser, udgjorde Bibliothekets samtlige Indtægter

*) Hertil hørte: i Muldet af Rector, Conrector og Lærerne, naar de reiste bort uden Biskoppens Tilladelse; af dem, der antog private Informatorer, som ei vare immatriculerede ved Kjøbenhavns Universitet, eller som derfra vare relegerede; af de Lærere som ved Vandens, Svargen og anden Ugudelighed forargede de Uunge; (denne Bestemmelse

for Aarene 1775 til 1778 kun 40 Rd. 2 Mk. 12 Sk., hvormed da ikke Meget kunde udrettes. Derfor anskaffedes i de nævnte Aar ikke andre Skrifter end Gesneri novus lat. lingvæ Thesaurus og Stephani thesaurus græcæ lingvæ, hvilke tilligemed tvende andre isorveien skjænkede Skrifter udgjorde Skolens hele Bogforraad.

Forst i Aaret 1778 aabnede sig lysere Udsigter, i det den da regjerende Konge, Christian den syvende, gav den Summa 200 Rd. til et Skolebibliotheks Oprettelse, ligesom han ogsaa samme Aar bevilgede Borgemeester Gleerup heri Byen Bestalling som Justitsraad, mod at han til Aarhuus Skoles Bibliothek erlagde en Summa af 100 Rd. Denne kongelige Gævmildhed, der uden tvivl især udvirkedes ved daværende Statssecretair D. Høgh-Guldbergs Omfarg, fremkaldte, formodentlig ved daværende Biskop Hees Bestræbelser, flere private Belgjorere. Saaledes finder jeg, at der endnu samme Aar modtoges en Samling af philologiske Bøger, som afdøde L. Begerølev, Sognepræst til Hagenberg paa Als havde legeret, og som ikke beløb sig til mindre end 264 Bind, blandt hvilke mange af Værdie; ligesom næste Aar fra Oberstlieutenant Hoff til Nyomgaard og Vedoe en Samling af 48 Bind, meest af philologisk Indhold *).

kunde til en vis Tid have været meget indbringende, men blev ei overholdt); af Disciplene for Forsømmelse af Sangopvartningen i Kirken og ved Liigbegjængelser, samt af de Bertshuusholdere, som tillode Disciplene at drikke og spille med deres øvrige Gjæster. Af disse Mulcter findes dog i Bibliothekets Regnskab ingen andre, anført end de for Disciplenes Forsømmelse af Kirken, som bleve afdragne i deres Chorspenge, samt tvende Mulcter hver paa 1 Rd. erlagte 1776 og 1794 af en Knapmager og en Kobbersmed, som holdt Bertshuus og havde tilladt Disciplene Afgang dertil.

*) Fra dette Aar indtil nærværende Tid have Følgende skjænket Bøger til Bibliotheket: Provst Meulengracht i Høhle (22

For de af Kongen stjænkede 200 Rd. lod Biskop Hæe indkjøbe Bøger til Bibliotheket, i Alt 117 Bind. I Aaret 1779 gav Sognepræsten til Rimsøe og Rastbjerg Menigheder her i Stiftet, Chr. Høst til Skolens Bibliothek 100 Rd., hvilke tilligemed de af Justitsraad

B.); Præsten Vegtrup i Astrup; Klokker og Alterdegn Cramer (119 B.); Biskop Hæe; Justitsraad Høst i Kjøbenhavn (29 B.) samt 3 Rd. til Indbinding; Regiments-
 quartermester Fischer til Osterkeilstrup (67 B.) Studios.
 Lucas Müller ved Testamente (48 B.); Stiftsprovst
 Conrad Luth. samtl. Werke 1—12 T. Wittenb. 1621;
 Klokker til Domkirken J. Mundelstrup; Præsten J. E.
 Heerfordt i Drum; Provst Bruun heri Byen; Præ-
 sten H. Dons i Braband; Præsten J. N. Ingerslev
 i Sarild; Præsten Mag. Liisberg i Holme; Præsten
 O. Wechmann til Elmelunde paa Nøen ved Testamente
 (100 B.) Justitsraad Worm; Kammerherre Suhm (16 B.
 af de af ham selv forfattede, eller paa hans Bekostning ud-
 givne Skrifter); Geheimeraad Hjelmstjernes Arvinger;
 Geheimeraad Høegh; Guldberg Qvatuor Evangelia
 cum variantibus a textu lection. ed. ab A. Birch
 Havn. 1788. Aur. Augustini opera Bas. 1569 P.
 I—X. Præstecken Mad. Thykjær i Ebeltoft efter hendes
 afdøde Mand's Bestemmelse (127 B.) Præsten til Brølev
 og Solberg i Sjælland, siden Præst heri Byen C. W.
 Hertel (56 B.); Præsten Rasch til Christrup; Pastor
 Cramer i Røgind; Proprietair Fischer til Keilstrup;
 Præsten C. L. Krarup i Borris; Pastor Kryssing
 i Meirup; Pastor Møller til Domkirken i Aarhus;
 Hører Thomsen; Pastor Blicher i Bium; Conrector
 Großmann i Aarhus; Rector Krarup. Siden Re-
 formen have Følgende stjænkede Bøger til Bibliotheket:
 Proprietair M. A. Secher til Kjerbyegaard; Proprietair
 M. A. Secher til Sødringholm; Præsten O. A. Se-
 cher til Zeuthen, siden Stiftsprovst; Proprietair M. J.
 Secher til Skaarupgaard; Rector Degen; Fru Profes-
 inde Krarup, Adjunkt Müller's i Nyborg, nu Rector
 i Horsens; Justitsraad Hviids Arvinger; Kasserer Nøhr;
 Kjøbmand Hofgaard; Amtsprovst Krarup; Literatus
 og Boghandler J. Niise; Assessor og Ridder Krarup;
 Etatsraad Engelsted; Etatsr. Estrup; Rector Sibiger;
 Præsten Birch i Borup; Pastor emer. Ridder Hornsyld.

Gleerup betalte 100 Rbd. bleve udsatte, for at Renten deraf skulde anvendes til Bibliothekets Forøgelse. Hertil foiedes i Aaret 1785 endnu 100 Rbd.; men om disse vare tilveiebragte ved Gaver eller Opsparelse af de aarlige Indtægter, kan af Regnskabet ikke sees. I de følgende Aar forøgedes Bibliotheket ved Indkjøb, saavidt Indtægterne kunde tilstrække, og i Aaret 1783 paa Kongens Fodselsdag den 29de Januar blev det høitideligen indviet med en Tale af Rectoren, Mag. Thure Kraurup. Bøgerne vare da opstillede i de tvende i Øvisten indrettede Bærelser, hvor det forblev til 1807, da det, efter den Kongelige Directions Bestemmelse, henslyttedes til tvende Bærelser i Rectorgaarden, hvor det endnu har sin Plads.

Med Reglementet af 2den Febr. 1790 for det af Statsraad Andr. Carl Teilmann oprettede Stamhuus Norholm, skjænkede bemeldte Statsraad til hver af de lærde Skoler i Ribe, Colding, Fredericia, Horsens, Aarhus, Randers, Viborg og Aalborg een Gang for Alle 200 Rbd. til Bøgers Indkjøb, og bestemte, at der siden af Stamhuuseierne til hver af de ovennævnte Skoler samt til Roeskilde Skole aarlig skulde udbetales 20 Rbd. Testator overlod sin nærmeste Efterfølger frit Valg, at udbetale de 1600 Rbd. til de nævnte 8 Skoler enten i rede Penge, eller i Bøger af hans efterladte Bibliothek, efter de Priser, han derfor selv havde betalt, dog med Rabat af 20 pCt. I Bibliotheksprotocollen finder jeg, at Aarhus Skole har modtaget sin Deel i Penge, som indsendtes til Stiftets Biskop H. F. Janson, og af ham efterhaanden anvendtes til Indkjøb af Bøger. Ved Biskoppens Død 1805 var af denne Sum endnu tilbage 81 Rbd. 14 $\frac{1}{2}$ som Enkebispinden med Laugværges Stiftsprovst Jansen erklærede, skulde af Boet udbetales til den følgende Biskop. Om og naar dette er skeet, viser Regnskabet ikke.

Den Indtægt, Bibliotheket hidtil havde havt af Disciplenes Mulcter for Forsømmelse af Sangopvartningen, bortfaldt naturligviis ved dennes Dødh 1806. Siden den Tid har Bibliotheket kun havt følgende Indtægter:

- a. Renterne af det Rosenørn:Teilmannske Legat *) 20 Rbd. ; Mk.
 b. Renter af Bibliothekets Capital
 300 Rbd. 17 — 3 —

NB. Denne Capital er ved Forordningen af 1813 omfremvet til 75 Rbd. Solv, og giver i Renter 3 Rbd. Solv.

Til disse 23 Rbd. kom endnu de indtil 1810 af privat Dimitterede erlagte 10 Rbd. Forordningen af 1809 §. 108 bestemmer blot, at disse 10 Rbd. skulle erlægges til nærmeste fuldstændige Skoles Kasse, og siden den Tid ere de ikke beregnede Bibliotheket til Indtægt. At med disse Indtægter kun Lidet kan udrettes, er indlysende. Den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler har derfor ogsaa siden Reformationen søgt at raade Bod paa Bibliothekets Mangler, deels ved at tillade Indkjøb paa Skolekassens Regning, naar Leilighed gaves, deels ved af og til at oversende betydelige Samlinger af gode Skrifter. Saaledes sendtes i Maret 1806 en Samling bestaaende af 324 Bind. I Maret 1810 bestilte Directionen, at en Samling af Boger, bestaaende af 268 Bind, og som vare tilbudne af daværende Major, nu Oberst Høgh:Guldberg, maatte kjøbes for 80 Rbd. I Maret 1817 sendtes 53 Bind og samme Aar medtoges fra Professor Lund i Randers, efter den Kongl. Directions Befaling, af den afdøde Videnskabsmand P. Høgh:Guldbergs Bibliothek, som for Skolefondens Regning var kjøbt, 314 Bind. Herforuden er i Tids-

*) Den første Eier af Stamhuset var nemlig Kammerherre Rosenørn:Teilmann, (det sidste Tilnavn skulde, efter Stiftterens Bestemmelse, saavel have som de fremtidige Besiddere bære) gift med Etatsraad Teilmanns Søsterdatter, Christine Maria Rosenørn:Teilmann, f. Wormskjold.

rummet fra 1806 til nærværende Tid modtaget deels større Værker, blandt hvilke *Thesaurus græcæ lingvæ* ed. ab *Henr. Stephano*. Paris. 1831. Fasc 1-13, deels mindre Samlinger, især af de ved Universitetet udgivne Disputationer, og de fra Universitetet og Skolerne udgivne Programmer.

I det sidste Decennium har Hs. Majestæt, vor nu regjerende Konge hertil skjænket flere betydelige Værker, hvoriblandt de udkomne Dele af Brøndstedts Værk over Grækenland.

I Aaret 1836 indeholdt Bibliotheket 4472 Bind, hvoraf dog nu en stor Deel kunde ansees som forældet og lidet brugbar, eller rettere sagt, unyttig for den nu levende Slægt, en Deel bestaaer af mindre og tildeels ubetydelige Leilighedskrifter. Da den Catalog, som har været, ei fra Begyndelsen af er indrettet efter en bestemt videnskabelig Plan, er det vanskeligt at opgive, hvormange Bind der henhøre under ethvert Fag. Jeg vil derfor blot tilføie, at den philologiske og historiske Literatur er bedst besat, ihvorvel man, i ingen af Delene, af Mangel paa Hjælpesilder, har været i Stand til, blot nogenlunde at holde Skridt med Tiderne. En almindelig Revision af Bibliotheket, hvorved det aldeles Unyttige kunde udslydes, og Uffattelsen af en ny, og efter strengere videnskabelige Grundsætninger ordnet, Catalog kunde nu være fornøden. Men saare ønskeligt vilde det være, om der da tillige kunde skaffes et bedre Locale end de to smaa Værelser i Rectorresidentsen, som nu dertil anvendes.

Foruden Bøger eier Skolen nogle andre videnskabelige Apparater, hvortil horer tvende Par Globi cælest. et terrest., som have deres Plads i Bibliotheket, samt en Electrifeermaskine, en liden Mineralsamling og nogle andre Naturgjenstande, som, opstillede i det forrige Bibliothekslocale i Skolens Dvistsværelser, staae under Hr. Overlærer Fleischers Tilsyn, og af ham benyttes ved Underviisningen.

De Mangler, som Skolens Bibliothek ifølge sin Oprindelse og sit ringe Omfang nødvendig maatte have, ere tildeels blevne supplerede ved private Bogsamlinger, af hvilke Byen har havt adskillige, som formedelt Eernes Liberalitet, have været de her levende Videnskabsmænd til Tjeneste. Saaledes i sin Tid Stiftsamtmandens, Geheimeraad Guldbergs store Bogsamling; Præstens E. W. Hertels, som, da det i Maret 1811 bortsolgtes, udgjorde noget over 5000 Bind; Geheimeraad Guldencrones, som var opstillet paa Gaarden Moesgaard, og derfor mindre tilgængeligt; Biskop Birchs og den nuværende Rectors, Prof. Stougaard's. I det sidste Decennium afgiver ogsaa Stiftsbibliotheket, der nu bestaaer af omtrent 10,000 Bind, et ikke ubetydeligt Lærdomsapparat; men ogsaa her savnes Evnen til Anskaffelsen af de nyeste og bedste Hovedværker. Den sidste Bogsamling, der for det Meste er oprettet og bestaaer ved Gaver og frivillige Bidrag, vil uden tvivl engang blive af betydelig Vigtighed, hvis det bliver muligt, at forskaffe den faste Indtægtskilder, der kunne sikke den en stadig og planmæssig Føregelse. Saa danne Indretninger kunne kun med Vanskelighed og langtsomt ved privat Godgjørenhed allene trives, og dette ligger i Sagens Natur; thi deres Tilværelse vil paa denne Maade være betinget i Borgernes stigende Landsudvikling, og denne skal igjen for en Deel være disse Indretningers Frugt.

12. Om Skolens Stipendier.

Det er bekjendt, med hvilken Omforgen i vore Forfædres Tid efter Reformationen saavel Kongerne som private Mænd ved Donationer have sørget for, at fattige og velbegavede Børn kunde fremhjælpes til Studeringer. Alle vore lærde Skoler have i større eller mindre Grad været deeltagte i denne Gavnlighed. Saa almindelig

udbrebt som denne var, maa den have havt sin Rod i hiin Tids Trang og Tænkemaade; og kaste vi et Blik paa vort Fædrelands Historie, ville vi uden Tvivl finde, at ikke blot i det første Aarhundrede efter Reformationen den lydende Nødvendighed af en saadan Understøttelse maatte føles, naar Staten efterhaanden skulde forsynes med dygtige Mænd til geistlige og verdslige Embeder, men at ogsaa i de følgende Tider Trangen dertil maatte være følelig, ligesom det ogsaa er uregteligt, at disse Skoler ved Stipendiernes Hjælp have af aldeles fattige Folks Børn opfostret mangfoldige Mænd, som i forskellige Stillinger ved Kundskab og Dygtighed have betalt deres Gjæld til Fædrelandet. Imidlertid kan det paa den anden Side heller ikke nægtes, at denne, som enhver anden gavnlig Indretning, har været mange Misbrug underkastet, og at den især i visse Perioder ved uhensigtsmæssig Anvendelse har stiftet langt mindre Gavn end den burde *), ja endog i flere Maader været skadelig.

*) I Skoleforordningen af 1739 klages over, at de ved Skolerne stiftede Stipendia havde lokket en Deel fattige Folk til at sætte deres Børn i Skolerne, hvorved baade disse og Universitetet bebyrdedes med en Deel, ei allene fattige, men ofte derhos til Studeringer lidet bequemme, ilde op-tugtede og iblandt til store Udyder og i det Mindste til et foragteligt Tiggérie vante Personer. Det paalægges derfor Rectorerne, før de antage saadanne fattige Børn, at forsyne sig med Præsternes eller andre fornuftige Mænds Attest om Børnets store Nemme, og derpaa at antage dem paa Prøve et Aar eller to, og siden afvise dem, hvis de fandtes ubequemme til Studeringer. Ved Forordningerne af 1756 og 1775 blev det Samme yderligere indskærpet. Man seer, at Lovgivningen ikke har ladet Misbruget ubemærket eller forsømt at raade Bod derpaa ved Forskrifter. Men hvor langt der er fra disse til deres Udførelse, især naar Tidsaideren selv ikke har naaet den fornødne Modenhed, viser vel alle Aarhundredes Erfaring. En Grundfeil fandtes desuden ved den hele Indretning og som før 1805 ved intet Lovbud var høvet, den nemlig, at alle Disci-

Den modtog derfor ogsaa skøndt med stor Langsomhed adskillige Modificationer, saaledes som Nationens Fremskridt i Cultur gjorde dem nødvendige, indtil den endelig ved Forordningen af 1809 og de siden den Tidtagne Bestemmelser, væsentlig er bleven forandret.

Den Understøttelse, som i den ældre Tid ydedes Disciplene i de latinske Skoler, tilveiebragtes deels ved Indtægterne af visse, dertil af Kongerne og private Mænd stiftede Legater, deels ved det, der indkom for Discipulenes Sangopvartning ved Liigbegjængelser og andre kirkelige Handlinger, deels ogsaa ved Almisser, som til visse Tider f. Ex. de hellige Aftener indsamledes af dertil udsendte Disciple, som sang for Dørene, og desuden ved andre Leiligheder vare berettigede til, paa denne Maade at opfordre den offentlige Godgjorenhed. Understøttelsen modtoges deels i Penge, men især i den ældre Tid *in natura*, i det Disciplene deels havde fri Kost f. Ex. i Ribe, Odense og paa flere Steder, deels modtoges Brød, Klæder, Sygehjælp o. s. v. *).

plene, selv de meest Formuendes Børn, havde fri Undervisning, og at Alle kunde faae Deel i Stipendierne, naar de vilde gjøre Tjeneste ved Sangopvartning.

- *) Ved Forordningen af 23de Julii 1756 affskaffedes al Uddeling af Brød, Badmel til Klæder, Skoe ic.; men det fastsattes, at paa det Stifternes Piemeed kunde opnaaes, „hver Skilling“ af saadanne Legater skulde i rede Penge indbetales til Disciplenes Forældre eller Formyndere, for af dem at anvendes til Børnenes Nytte. Ved samme Forordning forhøedes det Disciplene hver Middag at gaae om med en Bøsse og synge for Dørene. Dog tillødes det endnu, at et Par Disciple kvartaliter maatte gaae om med en saadan Bøsse, hvortil Rector og Skoleforstanderne havde Nøglen (!) Det højeste Stipendium fastsattes ved samme Leilighed til 30 Rd., og naar i de bedre doterede Skoler en større Sum kunde tillægges en Discipel, skulde det Overskydende oplægges for ham til Academiet. Heraf kom det, at før Reformen Disciplene

For jeg gaaer over til at omtale de Stipendier, som for Tiden uddeles til de trængende Disciple her i Skolen, og de Kilder, hvoraf de okses, vil det være nødvendigt, at anføre Hovedpuncterne af Skoleforordningen af 7de Novbr. 1809, sammenholdte med den Kongl. Resolution af 29de Novbr. 1816, for saavidt de angaae Skolepenges Erlæggelse og Stipendiers Uddeling i Cathedralskolerne. Disse ere da følgende:

For enhver Discipel, som optages, erlægges i Indskrivningspenge 5 Rbd. Solv. Skolepengene bleve ved Forordningen af 1809 bestemte til 20 Rbd. for hver Discipel i alle de lærde Skoler udenfor Kjøbenhavn, men forhoiedes ved Resolutionen af 1816 til 30 Rbd. Solv. Naar flere Brødre paa samme Tid besøge Skolen, betales efter Forordningen for den anden 15 for den tredie 10 Rbd.; efter Resolutionen for den anden 20 for den tredie 15 Rbd. Solv. For flere end tre Brødre betas

fra nogle Skoler havde endog betydelige Oplagspenge, fra andre aldeles ingen. Af Skolens ældre Regnskaber før 1756 anføres her til en Prøve følgende Udgiftsposter:

1741. Offer for Disciplene ved de tre store Høitider	5 Rbd. : Mk. : s.
Samme Aar 106½ Alen sort Vadmel til Kjørtler for 19 Disciple à 1 4 s.	22 — 1 — 2 :
Syløn for samme 19 Kjørtler à 1 Mk. 8 s.	4 — 4 — 8 :
Til Brænde	5 — 1 — 8 :
Skolens Reenholdelse	1 — 4 — : :
1744. For to Kjørtler af Skolens, som Peder Jensen havde pantsat til Mog. Schibye at indløse	1 — 2 — : :
1749. For Brød til de fattige Disciple, betalt til Jeppe Bagers Enke	52 — : — : :
De fattige Deposituri fik i disse Aar sædvanlig 10 Rbd. til Rejsepenge.	
1769. For tvende Lodder i Statsloctoriet paa Skolens Gevinst og Forliis	20 — : — : :

les Intet. For Løn og Varne erlagdes efter Forordningen af hver Discipel uden Undtagelse 3 Rbd., hvilken Betaling ved Resolutionen af 1816 forhoiedes til 5 Rbd. Solv. Disse, saavelsom Indskrivningspengene erlægges af alle Disciple, enten de ere Stipendiater eller ikke. I Dyrigt maa i Reglen ingen Discipel bringes i Forslag til Stipendier, før han har været 1 Aar i Skolen; dog er den Kongelig Direction bemyndiget til, at forkorte Provetiden, naar det godtgjøres, at en Discipel er fortrinligen værdig og trængende til Hjælp.

Skolebeneficierne kunne nu egentlig inddeles i 5 Grader: 1) hoieste Stipendium 50 Rbd. Solv. 2) mellemste Stipendium 35 Rbd. Solv. 3) laveste Stipendium 20 Rbd. Solv. Af enhver af disse Grader kan i Cathedralskolerne uddeles indtil 7 Stipendier.

4) Fri Underviisning kan nydes af 30 Disciple, hvorunder dog de ovennævnte Stipendiater ere indbefattede.

5) Underviisning mod lavere Betaling 20 Rbd. kan nydes af 10 Disciple. Det hele Antal af Disciple, som nyde Skolebeneficier i en Cathedralskole, vilde altsaa blive 40, hvis alle Pladser bleve besatte; men dette er for Tiden ikke Tilfældet.

Enhver Skole har nemlig, efter Forordningen af 1809 §. 75, sin egen Stipendiefond, hvortil alle de Legater, som enten ere givne, eller i Fremtiden maatte gives af Private til trængende Disciples Understøttelse, ere henlagte. Hvis disse Legater ikke vare tilstrækkelige, skulde det Dyrige efterhaanden, som fornødent gjordes, og som Omstændighederne det tillode udredes af andre Hjælpemidler. Uagtet nu ikke alle Stipendiepladse til enhver Tid kunne være besatte, naar der nemlig ikke findes et tilstrækkeligt Antal af Disciple i Skolen, som der til ere kvalificerede, er der dog i en Række af Aar af Skolecassen gjort betydelige Tilskud. Men da efterhaanden formedelst Kornprisernes Dalen Skolernes oeconomi-

ste Forfatning forværredes, formindskedes ogsaa efterhaanden disse Tilskud, som i Aaret 1826 aldeles ophorte, og Stipendierne indskrænktes til den Sum, som enhver Skoles egen Stipendiefond formaaer at udrede. Da nu Aarhus Skoles Stipendiefond, som nedenunder skal vises, ikke er betydelig, ere ogsaa Stipendierne herved Skolen blevne meget indskrænkede, og siden 1826 er det hoieste Stipendium 50 Rbd. ikke bleven uddeelt.

Ved den Kongl. Directions Skrivelse af 17de Nov. 1810 blev det bestemt, hvilke Privatlegater, i Overensstemmelse med Skoleforordningens §. 75, skulde udgjore Grundvolden til Aarhus Skoles Stipendiefond. Disse ere som følger:

- 1) Dorthes Doctors Legat a) stiftet 1618, oprindelig 500 Rbd. siden ved Uheld indsmeltet til 314 Rbd. og endelig 1813 omskreven til 78 Rbd. 48 §. Soly.
- 1) Fru Ane Friises b) Legat, stiftet 1636, oprindelig 300 Rbd., for hvis Renter skulde kjøbes Badmel, Lærret, Skoe og Stromper til 12 fattige Disciple. Uddelingen skulde skee ved Biskoppen, Sognepræsten og den første Borgemeester. Ud-

Summa lat. 78 Rbd. 48 §. Soly.

- a) Dette Legat bærer sit Navn med Urette. Den saakaldte Dorthes Doctors var en Datter af Raadmand Peder Nielsen i Aarhus og gift først med Dr. Med. og Professor Anders Lemvig, siden med Dr. Med. Esbern Nielsen i Kjøbenhavn. Hendes Broder Niels Pedersen testamenterede 1618 Aarhus Skole 500 Rbd., hvilket Legat Søsteren, som Arving efter Broderen, blev til dømt at betale. Hofmanns Fund. T. II. p. 85.
- b) Fru Ane Friis var gift med Laur. Lindenow til Overgaard, Stiftsbefalingsmand paa Aarhus Gaard.

	Transport	78 Rbd.	48 §.	Solv.
gjorde for Omfkrivningen	327			
Rd. 64 §., omskrevne til .		81	—	88 — —
3) Rigsråad Holger Rosen- frank's Legat paa 1000 Rd. in specie, bestemt til Klæder, Bøger, Papir etc. Fundatsen er oprettet 1646 af Stifterens Sønner og Svigersønner. Sti- pendiaternes Udnævnelse, som tilkommer Biskoppen og Rec- toren, ratificeres af Stam- herren til Rosenholm. Capita- len var bleven omsat til Cour- rant, 1168 Rd. 72 §; efter 1813		1168	—	72 — —
4) Provst Willads Nielsens a) Legat, stiftet 1652 til Brød for trængende Disciple. Capitalen 200 Rd. i Kroner, omsatte til 212 Rd. 48 §. Courant, omskreven til		173	—	50 — —
5) Raadmand Søren Ugel- bøllens b) Legat stiftet 1686. 200 Rd.		200	—	— — —
6) Rector ved Aarhus Skole, Mag. Laur. Lauritsens Le- gat, stiftet 1692. 50 Rbd. til Bøger for trængende Disciple. Uddelingen tilkommer Rector og Conrector		50	—	— — —
Summa lat.		1752	Rbd.	66 §. Solv.

a) Provst for Gjerløv Herred og Præst til Udbyene og
Kastbjerg her i Stiftet.

b) Borger og Skipper her i Aarhus.

Transport 1752 Rbd. 66 §. Solv.

7)	Anonymi Legat a) fra 1703
paa 100 Rbd.	100	—	—	—
8)	Constantin Bjørnørs b)
Legat stiftet 1704 til Bøger.
200 Rbd. Uddelingen tilkom:
mer Biskoppen og Rectoren	200	—	—	—
9)	Et Legat af Etatsraad Peder
Fogh til Nyomgaard paa 200
Rbd., stiftet 1738, hvis Renter
skulde gives til een eller to træn:
gende Deposituri som Reise
penge til Academiet c) .	200	—	—	—
10)	Et Legat oprettet 1787 af D.
David sen, der opholdt sig i
BarritPræstegaard, og som ved
Testamente skjænkede til tvende
fattige og stiftelige Disciple i
Aarhuus Skole hver 10 Rbd.
aarlig. Dette Legat uddeles af
Stiftsøvrigheden og udbetales
fra Stiftscontoret med 20 Rbd.
beregnet til Capital . . .	500	—	—	—
Hertil kommer endnu :					
11)	En af de forrige Aars Dverfskud
sammensparet Capital 1405
Rbd. 8 §. d. C. omstreven til	1124	—	6	—

Summa lat. 3876 Rbd. 72 §. Solv.

-
- a) Capitalen indbetalles til Skolen af Byfogden Ole Ander:
sen, hos hvem den af en Ubekjendt var nedlagt.
- b) Dimitteret her fra Skolen 1704 og død samme Aar.
- c) Etatsraad Fogh stiftede endnu et andet Legat paa 1000
Rbd., hvoraf en fra Aarhuus Skole dimitteret Student i
3 Aar nyder den aarlige Rente. Legaterne ere perpetue:
rede i Nyomgaard, hvis Eier har Ret til at udnævne Sti:
pendiaterne. Dette Legat kunde naturligtvis ikke henreg:
nes under Skolens Stipendiefond.

Transport 3876 Rbd. 72 p. Solv.

Og endelig:

- 12) Ifølge Kongelig Resolution af 18de Marts 1836, 6 Privatlegater, som fra de i Aaret 1739 nedlagte Latinskoler i Greenaa, Mariager og Hobro a) vare henlagte til Horsens Skole, oprindeligt 673 Rbd. 4 Mk., men som nu efter Omskrivningen kunde ansees for at udgjøre 560 — ; — —

Bliver altsaa Stipendiefondens Capital at beregne til . . . 4436 Rbd. 72 p. Solv.

Derimod bestemtes det, at Indtægterne af 10 Tiender i Hadshered, som af Kong Frederich den 2den 1560 vare givne til 24 fattige Disciples Underholdning, skulde henregnes under Skolens almindelige Indtægter. Det antoges nemlig, at efter Forordningen af 1809 ikkun Privates Legater, men ikke Kongelige Donationer skulde vedblive at anvendes til Stipendier. I Dyrigt blev

a) At ved Forordningen af 1809 de private Legaters Anvendelse i Overeensstemmelse med Givernes Hensigt sikredes, var uidentvivel saare heldigt; thi hvormange Grunde der end i Theorien kunne ansæres mod Testators Ret til, efter sin Død for bestandigt at disponere over sine efterladte Eiendomme, vil dog en hyppig Forrykkelse af saadanne Dispositioner, eftersom det bedst synes at convenere enhver Tidsalder, i Gjærningen have den udeblivelige Følge, at Saa eller Ingen ved saadanne Donationer ville betænke offentlige Stiftelser. Vi kunne derfor haabe, at Regjeringsen ogsaa for Fremtiden kun da vil benytte sin Ret til at forandre saadanne legatariske Bestemmeller, naar de maatte befindes enten unyttige eller vel endog skadelige. Paafaldende er det, at man i Aaret 1739 i denne Henseende har været mindre samvittighedsfuld; thi det er indlysende, at ved de smaa Skolers Nedlæggelse de omtalte Privatlegater med større Villighed kunde været anvendte til Forsdeel for de respective Byers danske Skolevæsen.

alle Vedkommende den dem ved Fundatserne tillagte Denominationsret ikke betagen; kun maatte ved Udøvelsen deraf ei blot tages Hensyn til de i Skoleforordningens 76 §. fastsatte Betingelser, i Henseende til de Egenskaber, der udfordres hos en Discipel, for at komme i Betragtning til Stipendier, men det bestemtes tillige, at det, som ifølge denne Denominationsret tillagdes enkelte Disciple, blev at indberegne i de ved Directionens Approbation tilkjendte Stipendieportioner. I hvor nødvendig denne Bestemmelse formedelst Omstændighederne kan have været, synes dog den omtalte Denominationsret derved at være bleven saa godt som uden Betydning.

Et særskilt Legat, som ikke er indbefattet under Stipendiefonden oprettedes ved Fundats af 4de September 1812 af Præsten C. W. Hertel til Østertorslev, som skjænkede 500 Rbd. d. C., for hvis Renter aarlig efter Hovedexamen skulde uddeles Præmier til tre af de flittigste Disciple. Det tilkommer Skolens Ephorer at udnævne disse, ligesom ogsaa at bestemme om Præmien skal bestaae i Penge eller i passende Bøger. Capitalen blev 1813 omstrevet til 125 Rbd. Sedler, der ere indtagne under Aarhus Stifts offentlige Midler. Efter Stifterens Villie skal Legatet benævnes *Aarhus Domkirkes Legat*.

Uf det Moltkeske Legat for Sønnen af Embedsmænd stiftet 1818 (Fundatsen af 27de Decbr. 1822) af Geheimestatsminister Joachim Godske, Greve af Moltke, paa 50,000 Rbd. C., er der tillagt Aarhus Skole 2 Portioner. Enhver Portion bestaaer af $\frac{1}{3}$ Deel af Fideicommisscapitalens Renter, og udgjør saaledes nu 40 Rbd. Solv. Lehnsbesidderen af Grevskabet Bregentved har Denominationsret, og Renterne udbetales af ham hver 11te Junii og 11te Decembertermin med $\frac{1}{2}$ Deel hvergang, som erlægges, til Rector imod dennes Dwittering samt Attest om, at de udnynte Disciple vedborligen deeltage i Underviisningen. Rector udbetaler enten Pengene til Di-

sciplenes Foresatte, eller afdrager derfra det, som ellers for Underviisningen skulde betales, alt efter den Overeenskomst, som han med Discipelens Foresatte kan træffe og ansee for beqvemst. Om dette Legat, see Engelstofts Efterretninger ic. p. 361, samt Collegialt. 1819 og 1823.

Fra Reformen 1805 indtil Skoleforordningen af 1809 emanerede, blev Forslaget til Skolestipendiernes Fordeling udarbejdet af Rectoren og approberet af Bisoppen. Fra Aaret 1810 af indsender Rector det til den Kongelige Directions Bedømmelse og Approbation.

Siden Aaret 1805 have de herved Skolen approberede Stipendiesummer i en Række af Aar langt oversteg Stipendiefondens Indtægter, og ere derfor udredede ved Tilskud af Skolekassen. Saaledes udgjorde de i 1806 761 Rbd. d. C., 1814 350 Rbd. Sølvværdie, 1821—23 hvert Aar 735 Rbd. Sølv. Fra 1826 af begynder den ovenfor omtalte Indskrænkning.

Med Skoleforordningen af 1809 §. 80 bestemtes det, at naar en Stipendiats Fornødenheder, hvortil Anskaffelsen af uundværlige Skolebøger regnes, tillode det, skulde kun en Deel af det ham tillagte Stipendium anvises til Udbetaling, det Dvrige oplægges for Academiets. I nogle Aar blev ved denne Skole de $\frac{2}{3}$ Dele uddeelte og $\frac{1}{3}$ Deel oplagt; men siden 1814 er, efter de af den Kgl. Direction approberede Forslag, kun $\frac{1}{3}$ Deel udbetalt i Skolen, Resten oplagt.

Efter det af den Kgl. Direction under 10de Decbr. 1836 approberede Forslag for Skoleaaret fra 1ste Decbr. 1836 til 30te Septbr. 1837 bleve følgende Stipendier uddeelte:

- 1) Høieste Stipendium 50 Rbd. Sølv. Ingen.
- 2) Mellemske Stipendium 35 Rbd. Sølv. 3.
- 3) Laveste Stipendium 20 Rbd. Sølv. 5.

Foruden disse nyde 22 Disciple fri Underviisning, og 1 Discipel Underviisning mod den lavere Betaling.

13. Om Skolens oeconomiske Forfatning*).

Aarhus Skole har, ligesom de øvrige Stiftelser af samme Natur, i den ældre Tid fornemmelig øst sine Indtægter af følgende Kilder. 1) De dertil henlagte Tien-der. 2) Det dertil henlagte Bøndergods. 3) Biske Capitaler, deels skjænkede, deels tilveiebragte ved Salget af faste Eiendomme. 4) Degnepensioner **). 5) Det der

*) Bibliothekets og Stipendiefondens Indtægtskilder indbefattes vel egentlig med under Skolens Eiendomme; men da de dog bestyres adskilte fra Skolens øvrige Indtægter, og ei, som disse, ved Afgivelsen af noget Overflud, staae i Forbindelse med den almindelige Skolefond, har jeg anseet det for passende, ogsaa i dette lille Arbeide, at behandle dem særskilt, og saaledes bliver under nærværende Overkrift kun at handle om Skolens oeconomiske Forfatning i Almindelighed.

***) Angaaende denne Indtægts Oprindelse Følgende: Efter Christian d. 3dies Kirkeordinants Skulde de Landsbysogne, som laae i Nærheden af Kjøbstæderne, tage deres Degne af Skolernes Disciple, hvilke skulde nyde „den vanlige Rente at studere med.“ Af en Forordning af Frederich d. 2den 1574, aftrykt i Danske Magazin T. 6 p. 191, seer man, at adskillige Sogne i Sjellands Stift, som efter Ordinantsen skulde have Degne af Skolerne, havde faaet faste Sædedegne. Det bestemtes nu, at de af disse, som alt vare ansatte, skulde nærmeste Skoles „fattige Veblinge til Hjælp“ svare den fjerde eller femte Part af deres Indkomster, eftersom de med Superintendenten kunde komme overeens. Dog skulde, naar samme Degne ved Døden afgik, igjen tilskikkes Veblinge fra næste Skole. Det Mislige ved denne Indretning, saavel med Hensyn til Menighederne, som Skolens Disciple, maatte dog snart blive indlysende, og den forandredes derfor efterhaanden, med saa Undtagelser derhen, at Skolerne af disse Degnekald nødte en vis aarlig Indtægt, der efter Forordningens Bud af 1739 blev reguleret, men ellers siden har været forskjellige Forandringer underkastet, i det den deels er bleven nedsat, deels østergiven, naar Degnekaldene vare saa ringe, at de ikke kunde bære denne Byrde. I Naabye, Anneret til Fruekirke her i Byen, besørge des lige til 1805 Degnens Forretninger ved en Discipel heraf Skolen. Siden denne Tid svar-

indkom for Sangopvartningen ved Gudstjenesten. 6) De ved Disciplene indsamlede Almisser. Disse Indtægter vare, med Undtagelse af dem, der vare bestemte til fattige Disciples Underholdning, henlagte til Lectoratet *), Rectoratet, Conrectoratet, og Hørernes Embeder, hvorefter Skolens Capitaler endnu i Regnskabet benævnes, men hvortil her, efterat Lønningsmaaden er aldeles forandret, ikke behøver videre at tages Hensyn.

Den ældste Regnskabsbog, som findes i Skolens Archiv, er begyndt 1740 af daværende Rector Schmidt og fortsat af ham og de følgende Rectorer til 1806 **).

res dog af dette Degnekald ingen Afgift hertil. I hvor ubestridelig end de lærde Skolers Adkomst til denne Indtægt maa ansees for at være, kan man dog, efter de nu bestaaende Forhold, neppe Andet, end dele det Ønske, at der maatte findes Udveie til, uden Tab for det lærde Skolevæsen, at skaffe de nuværende Kirkesangere og Skolelærere, der oftest for en ringe Løn maa røgte deres vigtige og besværlige Kald, al mulig Lindring.

*) Ved hver Domkirke var ansat en Lector Theologiæ, eller, som han kaldtes Læsemester, hvis Pligt det var „paa Latin at læse aabenlyst over den hellige Skrift for Skoledegne (3: Disciple) og Andre, som did vilde søge.“ Chr. d. 5 Lov 2—20—18. Dette Embede, der synes at have været ældre end Reformationen, vedblev i Aarhus indtil 1743, da det af Kong Christian d. 6te blev ophævet, og Indtægterne tillagte Secretairerne ved det oprettede General Kirkeinspections Collegium, indtil Nibe Lectorats Indkomster bleve vacante, som da skulde tillægges Secretairerne, og Aarhus Skoles Rector og Conrector nyde det aarhusiske Lectorats Indtægter. Dette skede dog ikke. Secretairerne søgte siden om at beholde Aarhus Lectorat som det bedre, hvilket ved en Kongelig Resolution 1745 tilfodes dem, og Rector og Conrector gaves Anviisning paa Nibe Lectorat, naar Biskop Ancherens efterladte publike Gjæld var bleven afbetalt. Herved fik Skolen Dve Kongetiende samt en Eng ved Ringkjøbing. Lectoratets Capitaler kom dog igjen tilbage, og i Regnskabet for 1799 finder jeg dem første Gang paany anførte.

**) Skolens Regnskaber vare i den ældre Tid ikke vidtløftige. Da Lærerne selv hævdede Indtægterne af de til deres Em-

Ved Placat af 7de Decbr. d. A. bleve Rectorerne fritagne for det hidtil med deres Embede forbundne Regnskabsvæsen, og det bestemtes, at samtlige Skoleforstandere (Stedets Dyrighed, Sognepræsten og Rectoren) af deres Middell eller udenfor samme skulde vælge en paa lidelig og vederhæftig Mand til Kasserer. Skolernes constante Penge, Obligationer, Documenter ic. skulde paa ethvert Steds Raadhuus gjemmes i en jernbunden Kasse med tre dirkfrie Laase, hvortil Magistraten, Sognepræsten og Rectoren hver havde sin Nøgle. Under 22de Mai 1806 oprettedes den almindelige Skolefond, hvortil Overskuddet fra Skolerne, naar deres egne Indtægter vare bestredne, skulde inddrages. Dog beholdt enhver Skole sine faste Eiendomme, og Indtægtskilder, ligesom heller intet Legat, givet af Private, derfra affondredes. Ingen Skole skulde nu mere udsætte sit Overskud paa Rente, men indbetale det til Skolefonden. De Skolen tilhørende faste Capitaler derimod skulde Skolens oeconomicke Bestyrere paa ethvert Sted udsætte paa Rente mod

beder henlagte Tiender og Capitaler, vare disse ikke indbefattede under Regnskabet, som derfor egentlig kun angik de til Disciplenes Underholdning henlagte Legater, Degnepensionerne og Liigpengene. I Aaret 1750 vare derfor Skolens Indtægter, for saavidt de henhørte under Rectors Regnskab, kun 1030 Rd. 1 Mk. 15 s. og Udgifterne s. A. 1070 Rd. 3 Mk. 1 s.

Som en Mærkelighed fra denne Periode, der kaster noget Lys paa Tidens Vilkaar, kunde vel Følgende, der er udtaget af den ovennævnte Regnskabsbog, fortjene at anføres: I en vis Johan Nagels Gaard her i Byen stod af Skolens egen opsamlede Capital 350 Rd. Efter Debtors Død 1749 gjordes ved 4 derover holdte Auctiøner intet antagelig Bud paa Eiendommen, som Skolen derfor maatte lade sig tilflaae for 164 Rd. I de to følgende Aar havde af Gaarden ingen Interesse, og først i Aaret 1754 lykkedes det at bortleie et Kammer deraf for 4 Rd. 4 Mk.; men Skatter og Reparationer havde i samme Aar medtaget 11 Rd. 1 Mk. 8 s. 1755 maatte Skolen bortselge Gaarden for 100 Rd.

lovbefalet Sikkerhed. Regnskaberne, som efter Forordningen af 1809 skulde, efter foregaaende Revision af Stiftsrevisoren, decideres af Stiftsoverigheden, revideres nu ifølge allerhoieste Resolution af 19de Febr. 1809 i den Kongelige Directions Revisionscontoir og decideres af Directionen.

Ved Reformen af 1805 og siden ved de definitive Bestemmelser i Forordningen af 1809 er der i Henseende til de lærde Skolers Indtægter foregaaet adskillige Forandringer. Ifølge den Kongelige Placat af 22de Marts 1805 §. 8 ophorte saavel Disciplenes Sangopvartning som Lærernes Degneforretninger med 1ste Octbr. samme Aar. Herved maatte naturligviis de dermed forbundne Indtægter bortfalde. Ved allerhoieste Resolution af 20de Decbr. s. A. overdroges Sangopvartningen og de dermed forbundne uvisse Indtægter til de danske Skolers, især Fattig- og Fristolernes Lærere og Lærlinge. Efter den Kongelige Directions Forslag bevilgede Hs. Majestæt ved Resolution af 7de Marts 1806 de lærde Skoler af Finantserne en aarlig Erstatningssum af 6000 Rd. til Fordeling mellem Skolerne, i Forhold til det Tab, enhver af dem havde lidt ved Sangopvartningens Afgivelse, dog med Afdrag af $\frac{1}{4}$ Deel, især i Betragtning af, at Skolerne erholdt visse Indtægter istedet for uvisse. Ved Aarhus Skole ansloges Belobet af disse Indtægter til 390 Rd. aarlig, for hvilke ved Afdrag af $\frac{1}{4}$ Deel tilstodes en aarlig Godtgjorelse af 292 Rd.*). En ny Indtægt fik Skolen i de ved Forordningen 1809 paabudne Inscription-, Skole-, Brænde- og Lysepenge, samt Betalingen for Testimonierne, der forhen tilkom Rector, men nu indbetales i Skolens Kasse.

*) Denne Erstatningssumma er vel i nogle Aar ført til Indtægt i Skolens Regnskab, men stedse modtaget umiddelbart i den almindelige Skolefond, hvortil den dog tilligemed Skolens øvrige Overskud hvert Aar maatte tilbagebetales.

Narhuus Skoles Indtægtskilder ere for nærværende Tid følgende:

A. T i e n d e r.

1) Kongetienderne i Rug og Byg af Hvilsted, Randlev, Nolev, Ewenstrup, Orting, Falling, Hundslund, Torrild, Gosmer og Halling, skænkede af Kong Frederich d. 2den ved Gavebrev, dat. Narhuus d. 5 Mai 1560 til 24 fattige Disciples Underholdning, (S. Hofman T. II. p. 83). Disse Tiender henregnes nu, som ovenfor er anført, til Skolens almindelige Indtægter *).

2) Kongetienderne af Thorsager, Eved og Agrie ved Kong Christian d. 5tes Brev af 8de April 1674, skænket til Narhuus Lectorat, istedet for Lectoratets Jordegods, som blev udlagt til Ryttergaard.

3) Kongetienden af Hammelev ved Kong Christian d. 3dies Brev af Dom. jub. 1555 tillagt Grenaae Skole, men efter dennes Nedlæggelse ved Resolution af 6te Junii 1740 henlagt til Rectoratet i Narhuus.

4) Kongetienderne af Maarset, Thorsøe, Gulev, Skjod, Hvorslev, Sahl, Gjering, Haurum, Belle og Sall, ved Kong Frederich d. 2dens Brev af 9de Juni 1560 henlagte til Hørernes Ophold i Narhuus Skole.

5) Kongetienden af Bregnet, ved Christian den 5tes Brev af 11te Juli 1673 tillagt Conrectoratet.

6) Kongetienden af Orre i Ringkjøbing Amt, som tilforn havde hørt til Lectoratet i Ribe, men som ved Christian den 6tes Brev af 30te Julii 1745 hen-

*) Af disse er Hvilsted Tiende siden 1696 perpetueret til Ransøns gave mod en aarlig Afgift af 7 Edr. og 6 Skpr. Rug og 13 Edr. Byg. og Randlev Tiende siden 1641 til Rodsteenseie mod en aarlig Afgift af 32 Rd. 39 s. Sølv. Men da, efter den sidste Eiers Død 1835, Rodsteeneie ikke mere er i Familien Sehesteds Besiddelse, indtræder Skolen fra 1836 af i sin Ret til at have dem fulde Tiende.

**) Af disse er Maarset allene perpetueret til Wilhelmsborg mod en Afgift af 15 Edr. Rug, 25 Edr. Byg 29 Edr. Havre.

lagdes til Forbedring af Rectors og Conectors Løn her ved Skolen.

7) Kirketienderne af Skjorring og Sporning, af Kong Christian d. 5te tillagt Lectoratet. Brevet haves ikke, men kun en Beretning derom af 1689 i Fordebozgen over de Geistliges Gods af daværende Lector Eilertz, paa hvis Ansøgning Gaven bevilgedes.

8) Præstetienderne af Lihme og Malling Sogne, samt Lihme Præstegaards tre Tiender ved Kong Christian den 4des Brev af 9de Septbr. 1638 tillagte Lectoratet.

Angaaende ovenstaaende Tiender, i Alt 31, er med Undtagelse af dem, der, som nedenunder er anført, ere perpetuerede til enkelte Eiendomsbesiddere, til forskjellige Tider affluttet Foreninger paa visse Aar eller for bestandig mod Afgift i Korn, der betaies efter ethvert Aars Capitelart. Indtægterne heraf have altsaa været meget forskjellige: i Aaret 1807: 7551 Rd. 38 $\frac{1}{2}$ s. d. C.; 1814: 37082 Rbd. 61 $\frac{1}{2}$ s. R. B.; 1824: 1058 Rbd. 36 s. Soly, samt 1792 Rbd. 38 s. Repr.; 1836: 8125 Rbd. 82 $\frac{1}{2}$ s. Repr.

B. Bøndergods.

Dette bestaaer af 36 Bøndergaarde samt adskillige andre, adspredt liggende, Eiendomme, tildeels udenfor Stiftet, hvorunder ogsaa i Regnskabet henføres Indtægterne af Nørke Degnekald, der har været henlagt til Conectoratet *). Skolens Indtægt af dette Bøndergods beløb sig i Aaret 1807 til 541 Rd. 65 s. d. C.; i 1814 til 1982 Rbd. 62 $\frac{1}{2}$ s., i 1824 til 364 Rbdlr. 69 s. Repr., i 1836 til 586 Rbd. 28 $\frac{1}{2}$ s. Repr.

*) Naar dette blev henlagt til Conectors Løn, vides ikke. Conrectorerne lode i lang Tid Embedet besørge ved Degnen i Svilsager, som er Anneret, hvorfor denne og alle Accidentserne og 4 Rd. i Penge. Siden besørgedes Embedet ved Skoleholderen i Nørke omtrent paa samme Vilkaar. I Aaret 1836 udgjorde Skolens Indtægter heraf 39 Rbd. 24 s. Repr.

C. Renter af Skolens Capitaler *).

Skolens Capitaler, Stipendiefonden og Bibliothekets Capital fraregnede, udgjorde for Omfkrivningen ved Forordningen af 1813 19856 Rbd. 79½ fl. d. C. og efter Omfkrivningen 14705 Rbd. 82½ fl. I 1836 13163 Rbd. 8¾ fl. Sols og r. C. , 7561 Rbd. 70 fl. Repr. Renterne udgjorde i Aaret 1836 51 Rbd. 31 fl. r. C. samt 760 Rbd. 24 fl. Repr.

D. Degnepensionerne.

udgjorde 1807: 803 Rbd. 6¾ fl. ; 1814: 3391 Rbd. 27 fl. R. B. ; 1824; 259 Rbd. 66 fl. r. C. samt 55 Rbd. 28 fl. Repr.; 1836: 778 Rbd. 93 fl. Repr.

E. Inscriptionss-, Skole-, Brændes- og Lyspenge samt Betalingen for Testimonier har i Tidrummet fra

**) Under disse har ogsaa været indbefattet en Capital under Navn af de Musicerendes paa 220 Rbd. Efter en Protocol, som findes i Skolens Archiv, er Begyndelsen til denne Capitals Indsamling gjort i Aaret 1698 af Rector Jens Mundelstrup og Convector Jørgen Rhodius til Understøttelse for de fattige Disciple, som opvartede ved Sangen o: nogle af de bedste Sangere, som benyttedes ved Kirkemusik, Stuebryllupper og andre høitidelige Leiligheder. Den tilveiebragtes ved Sammenkud af Skolens Lærere, af andre godt Folk og af Disciplene, som ved deres Optagelse i Skolen, eller Opflyttelse fra Klasse til Klasse, godvilligen gave Noget dertil. 1702 var Capitalen vorret til 220 Rbd. som efter Biskop Braems, i den omtalte Protocol tilføiede, Bestemmelse af Rector skulde indføres mellem Skolens Capitaler, og Renten aarlig distribueres. „Og er saa,“ saaledes ender Biskoppen, „for sine Aarsagers Skyld, videre saadan Indsamling hermed ophævet. Formodentlig har der været nogen Tvivl om Disciplenes eller deres Forældres gode Villie. Da denne Capital saaledes var en Gave af Private, og bestemt til Understøttelse for fattige Disciple, synes den med Rette at kunne være reclaimeret for Skolens Stipendiefond. Imidlertid er den nu af ingen Betydning, da den før Omfkrivningen 1813 under Stiftets offentlige Midler var udsat tilligemed nogle andre Capitaler til Beløb 3041 Rbd. 72 fl. d. C. , hvilken Summa blev rednceret til 555 Rbd. 84 fl.

1805 til 1836 efter Disciplenes Antal udgjort snarere, snart mindre Summer: i 1820: 1813 Rbd. 72 β . Soly og i 1836: 976 Rbd. 24 β . Repr.

Hertil kommer endnu 17-Rbd. 32 β ., som af Domkirken forhen betaltet Conrectoren i Huusleie, som Erstatning for en Bopæl, der engang havde tilhørt hans Embede, men til hvis Indretning der i den ny Skolebygning ikke var tilstrækkelig Plads.

Endelig kan det ogsaa betragtes som en af Skolens Indtægter, at det ifølge Lovens 2—22—71 paa ligger Byens Kirker, at holde Skolens Bygninger vedlige. Marhuus Skoles Bygninger ere fra gammel Tid af vedligeholdte af Domkirken, paa hvis Bekostning ogsaa indtil nærværende Tid de mindre betydelige aarlige Reparationer ere foretagne. Men paa Grund af Kirkens Uformuenhed har den Kongelige Direction til forskjellige Tider, efter derom indgiven Forestilling, udvirket at efter Hs. Majest. Resolution de større Reparationer ere udførte paa Skolens egen Bekostning, dog uden Folge for Fremtiden.

Efter saaledes at have anført Skolens Indtægtskilder, og ved de tilfoiede Talstorrelser tilkjendegivet, hvor indbringende enhver af dem til forskjellige Tider har været, kunde det maaskee synes, at en Udsigt i Tabelform over Skolens Indtægter og Udgifter i det omhandlede Tidsrum maatte have Interesse. Ogsaa har Forfatteren havt i Sinde at levere en saadan; men deels er den vanskelig med Noiagtighed at affatte, deels leder den ikke til noget sikkert Resultat, da Pengevæsenet netop i disse Aar har været saa betydelige Forandringer underkastet, at det kun ved en vidtloftig Coursberegning vilde være muligt at bestemme, hvor store Indtægterne eller Udgifterne i sand Værdie, have været. Saaledes udgjorde i 1814 Skolens Netto Indtægter 40603 Rbd. 3 β . Repr.: 1824 3484 Rbd. 53 β . Soly samt 4563 Rbd. 8 β . Repr.; i 1836 51 Rbd. 31 β . Soly samt 11254 Rbd.

1 §. Repr. Ligesom det derfor i en Række af Aar
 under uheldige Coursforhold og med høiere Kornpriser,
 har været muligt, herfra at indsende som Overskud til den
 almindelige Skolefond betydelige Capitaler,*) saaledes er
 i de senere Aar (1823—25, 1834—35). ikke blot dette
 Overskud formindsket, men i enkelte Aar har endog Intet
 kunnet afgives.

*) I Tidrummet fra 1806—36 er til den almindelige Sko-
 lefond afgivet omtrent 25,459 Rbd. d. E. samt 121,683
 Rbd., af hvilke sidste dog kun 1300 Rbd. ere indbetalte i
 rede Gælv.

Ved Hovedexamen i September 1837 prøves Classerne i følgende Orden:

A. Mundtlige Prøver.

Formiddag.

Eftermiddag.

Fredagen den 8. September.

IV Cl. 9-12, Historie og Geographie. | II Cl. 3-6, Latin og latinſk Gram.

Løverdagen den 9. September.

III Cl. 9-12, Historie og Geographie. | II Cl. 3-4½, Arithmetik.
| II Cl. 4½-6, Religion.

Mandagen den 11. September.

IV Cl. 9-12, Latin. | II Cl. 3-4½, Græſk.
| I Cl. 4½-6, Historie og Geographie.

Tirsdagen den 12. September.

I Cl. 9-10½, Religion. | III Cl. 3-6, Arithmetik.
I Cl. 10½-12, Danſk.

Onsdagen den 13. September.

IV Cl. 9-12, Græſk. | II Cl. 3-4½, Danſk.
| I Cl. 4½-6, Latin.

Torsdagen den 14. September.

IV Cl. 9-12, Religion og N. T. | III Cl. 3-6, Græſk.

Fredagen den 15. September.

IV Cl. 9-12, Arithmetik. | IV Cl. 3-6, Geometrie.

Formiddag.

Eftermiddag.

Løverdagen den 16 September.

III Cl. 9-12, Latin og latinisk Gramm.	I Cl. 3-4½, Arithmetik. I Cl. 4½-6, Naturhistorie.
---	---

Mandagen den 18. September.

IV Cl. 9-10½, Fransk. II Cl. 10½-12, Fransk.	IV Cl. 3-4½, Tydsf. II Cl. 4½-6, Historie og Ge- ographie.
---	--

Tirsdagen den 19. September.

IV Cl. 9-12, Hebraisk.	III Cl. 3-4½, Tydsf. III Cl. 4½-6, Fransk.
------------------------	---

Onsdagen den 20. September.

III Cl. 9-12, Geometrie.	III Cl. 3-5, Religion.
--------------------------	------------------------

B. Skriftlige Prover.

Formiddag.

Eftermiddag.

Løverdagen den 9. September.

IV Cl. 9-12, latinisk Stil.	— — —
-----------------------------	-------

Mandagen den 11. September.

II Cl. 9-12, Calligraphie.	— — —
----------------------------	-------

Tirsdagen den 12. September.

IV Cl. 9-12, dansk Opgave.	I Cl. 3-6, Tegning.
----------------------------	---------------------

Onsdagen den 13. September.

— — —	IV Cl. 3-6, lat. Oversættelse.
-------	--------------------------------

Torsdagen den 14. September.

III Cl. 9-12, lat. Stil.	— — —
--------------------------	-------

Formiddag.

Eftermiddag.

Fredagen den 15. September.

III og II Cl. 9-12, dansk Dp: | — — —
gave.

Lørdagen den 16. September.

II Cl. 9-12, lat. Exempler. | II Cl. 3-6, Tegning.

Mandagen den 18. September.

I Cl. 9-12, lat. Exempler. | — — —
III Cl. 9-12, Calligraphie.

Tirsdagen den 19. September.

I Cl. 9-12, Calligraphie. | — — —

Onsdagen den 20de Septbr. 5 — 6 Eftermiddag
prøves hele Skolen i Gymnastik.

Torsdagen den 21de September, Kl. 9, samles
Censurerne paa Skolen, for at foretage den endelige
Censur over de skriftlige Prover, samt at bedømme Cal-
ligraphie og Tegneproverne.

Til Universitetet

afgaae ved denne Examen følgende Candidater:

- Ludvig Semmer Sørensen, Søn af afdøde Landinspecteur
Sørensen, Stedjøn af Hr. Procurator Hald her i Byen.
Frans Svab Lyngbye, Søn af afdøde Pastor Lyngbye i
Trige.
Carl Johan Koch, Søn af Hr. Gartner Koch paa Frisens-
borg.
Sans Philip Plešner Marzetta, Søn af Hr. Klubvert
Marzetta her i Byen.
Harald Friedleif Elmquist, Søn af Hr. Overkrigscommis-
sair Elmquist her i Byen.
-

Disciplenes Forældre og Bærger, saavel som enhver
Belynder af videnskabelig, Underviisning indbydes herved
til, saa ofte muligt, at bære den forestaaende Hoved-
examens mundtlige Prover ved Deres Nærværelse.

J. Stougaard.
